

HERDERLYKE EN VADERLYKE B R I E F,

HOUDENDE AAN DE
BLOEYENDE HERVORMDE GEMEENTE,
Binnen deze Stad vergader;

T O T

Ontdekkinge van, en Waarschouwinge tegen

D E

G E V A A R L Y K E D W A L I N G E N

Van die Lieden, dewelke onder den Naam

V A N

H E R N H U T H E R S

Bekend zyn.

G E S C H R E V E N V A N

D E P R E D I K A N T E N E N O U D E R L I N G E N

D E S

K E R K E N - R A A D S

V A N

A M S T E L D A M.

1750

To A M S T E L D A M,
BY ADRIAAN WOR, ende Erve G. ONDER DE LINDEN,
M D C C X X V I I.

HERDERLYKE EN VADERLYKE B R I E F E ,

Dicnende

Tot ontdekking van, en waarschouwinge tegen de gevaaerlyke
dwalingen van die Lieden, dewelke onder den naam

V A N

H E R N H U T H E R S ,

Bekent zyn.

Uitgegeven naar Kerke ordeninge.

De Eerw. Kerkraad erkant gene Exemplaren voor de
bare, dan die met de naam van den drukker dus geset-
kent zyn.

Zielendienst en conselhat

Den dierbaren en zeir gewenfchten Broederen en Zusseren, Leders
der Hervormde Gemeente, binne deze volkyke Stad, onze
blydschap en Krone, en soorts allen die dezen zullen lezen, zy
Genade en Vrede van hem, Die is, en Die was, en Die komen
zal, en van de Zeven Geesten die voor zynen Throon zyn, en
van Jefus Christus den getrouwien Getuije, die de Zeven Ste-
ren in syne rechterhand heeft, en tusschen de Zeven Goude Kan-
delaren wandelt.

IC staat met bedaarde opmerkinge gade die eersta-
men, mit welke Leraars en Ouderlingen der
Gemeente van Jesus Christus prunken, gelyk zyn
die van Opzienders, van Herders, van Huisezor-
gers, van Bouwlieden, van Wachters, en wat dies
meer is? die niet ten eersten bezeft dat daar mede worde aan-
geduidt de plicht, welkendie te betrachten hebben, die getrouw
wenfchen bevonden te worden in hunne bedietinghe, en in
hunne verkeringe in het huis des Heren, zynnde de Gemeen-
te des levendigen Gods. Hoe zy nauwkeurig opzigt moeten
hebben op de gheele gemcete, en in ryds bestellinge maken,
dat het erfdeel des Heren geen nadeclyde door wanorder; maar
door goede ordeninge geschtigt worde. Hoc zy hun harte heb-
ben te zetten op de gehele kudde, dezelve weidende met weten-
schap

A 2

schap en verstand in gezonde weide , en wel toe te zien , daer hun verzuim , geen schaap , veel min een meerder gedeelte van de kudde afdwaale , of door vreemde Herders of hurlingen van de Schaapskooye tot een vreemde weide en stal woorde afgetrokken . Hoc zy als wakkere *Huiskragten* ; met om-gordde lendenen en brandende kaarten , hebben te bezorgen , dat den huisgenooten te regter tyd gezond voerzel worde toegedient en het woord der waarheit regt gesneden : en als *Dorp-wachters* op de deur des huizes te lerten , op dat geen vreemde dichtsknegen daar in dringen en verwerringe aanrichten ; ja om dien , die de gezonde woorden der ware Lere niet mede brengt , niet te ontfangen in het huis der gemeente . Hoc zy , als arbeidzame en kloekmoedige *Bouwlieden* , in de cene hand hebben te houden de gereedschappen om te bouwen aan het huis des Heren , en in de andere de wapnen des Geestes , om te keer te gaan de gene , die den opbouw pogten te hinderen , en af te bieken het geen gebouwt was . Ja hoc zy , als waakzame *Wachters* , op Zions muren geschtelt , hun harte hebben te zetten op hunne hoede , en met opene oogen toe te zien , dat niet alleen geen van buiten aankomend gevaar , de Gemcencie , onvoorziens en ongewaarschouwt , overvalle , en gen verſcheurende wolveren , die de kudde niet zouden sparen , inbreken ; maar ook voornamelyk dat geen kleine voffen heimelyk inkruipen , om des Heren *Winguard te bederven* , en dat geen *valse Propheten* , bedckt met *schaapsklederen* , met een *schijndelen van wijsheit* , en in het ligbaam niet te sparen , door schoon spreken , met zelfs verlocheininge in den mond , en geestelyke hovaardye in het harte , met veel van Jefus voorbeeld , maar weining van de noodzakelykheit zynner voldoeninge , veel van heiligeit , maar weining van Jefus angebrachte en toegerekende geirrigtheit , en het aannemen van Hem , tot dagelyksche regreteerdigmakinge , zoo wel als tot heiligmakinge , te sprekken , eenvoudige listig aftenrekken van de eenvoudigheit , die in Christus Jefus is .

En

En warlyk , geen onkrut wort glimpiger in de gemoeideren der menschen gezaayt , en schiet eerder wortelen , dan dat meest naer goed zaat gelykt : geen verleidende dwalingen zyn gevaart lyker , dan die zig onder den schyn van ware Godzialghheit , aan eenvoudige gemoeideren en rederezielien , die min gecöffende zinen hebben in het voort der waarheit , aanpryzzen : de zulke staan het meest bloot om door valsche Propheten , zig bedienende van honig-zoet woorden , van het *midden der paden des rechts* , *ter rechter of linker zyde* , afgetrokken te worden , en zyn meest vatbaar voor verleidinge , ja lopen gevaar , wannierze telkens , met veel gewaanden ermit , horen spreken , van het diep ver-val dar in Gods kerke , helacs ! is ingedrongen (waar over wäre oprechte in het verborgene zuchten) en van een afgezondert Christendom , een verborgen Lichaam van Christus , een nieuwe Gemeenie , onderfcheiden van alle andere Gezintheeden , waar in de kerckelyke rugt geftrenger geoefent , en een uitwending nauwgezettere levenswyze ondehouden wort , om gehael afgescheurt te worden , en zigzelfs af te scheiden vande gemeenschap dier Kerke , en van dien Evangelic-dienst , waardin en waar onder zy , door de medewerking des Geestes , alder-crift bekert , en menigmaal gefligh zyn . De droevige onder-vindinge , in vroegere tyden , heeft dat geleert ; de scheuringe der *Donatissen* in de Oude Kerke , en die der *Labadissen* in onzer Vaderen dagen , hebben daar van al te smertelyke bewyzen gegeven . Is 'er dan geen dobbele waakzaamheit en oplettenheit der opzinderen nodig , om het verwyt , dat zy *blinde , somme en slapende wachters zyn* , niet te horen , dat zy , zoo haft ze iers van dien aard ontdekken , eenvoudige Zielen , en die het op tedere en gemoeedlyke Godzialghheit gezet hebben , waarschouwen , eer zy het verzuiker vergift in zuigen ? Is het elk Christen aanbevolen , *Alle dingen te beroeren en het goede te behouden* , en de *Gefallen te beproeven , of ze uit God zyn , om niet enu ingelyken Geest te geloven ?* Hoc veel te meer moet

A 3

moet dit dan geoordelt worden de pligt te zyn, van zulke, die God tot opzienders gesfelt heeft, om te waken over *offer-felyke zielen*, waar van zy ens *reken-schap zullen geven*, om niet alleen alle leringen, aan den Keursteen van Gods onfeilbaar woord, ter roerze te brengen, maar om ook, wanneer ze het lifstelyks bedekte en verniste quaad der dwalinge, onder schynschone woorden, en enen zedigen wandel, ontdekken, in alle getrouwigheit, de hen toeberroude gemeente te waarschouwen, om geen kaf voor koren te kopen, op dat ten minsten niemand ongewaarschout zig late verleiden.

Deze zaken gemoedelyk overwegende, zyn het, zeer dierbare Broders en Zusters in den Here, die ons, uwe van God gezondene Opzienders, Leerars en Ouderlingen deser tralryke en bloejende Gemeente, verpligten en noodzakel, den Vaderlyken en Hertelyken Brief aan U te schryven, tot uw onderrigting, vermaninge, en waarschouwinge.
Wien uwer is onbekent, hoe zedert ruim twee jaren, in ons gezegent Vaderland, en byzonder in deze Stad, zig berugt gemaakt hebben, zekere menschen, dewelcke onder den naam van *H E R N H U T H E R S* (dus genaamt van een, van hen gestigre, plaats in *Opp.-Lau-sitz*) bekent zyn? Dewelke, nadat ze in verscheide gemeentens in Duitschland, Zweden, Denemarken en elders, beweginge verwekt hebben (zo dat verschide Hoge Machten, door openbare Plakaten daartegen hebben willen voorzien) na dat ze hunne gezantten vere weg gezonden hebben, naar Oost-en West-Indien en elders, onder voorwendzel, dat zy, als nieuwe Reformateurs, een nieuwe Hervorminge, pogen te stiggen, en om, naar hun eigen zeggen, een zuurdieg te zyn, gemengt onder de maten meels, tot dat het gehel door zuurt is, (a) eindelyk in dese onse groote Stad gekomen zynde, zig niet te vreden ghouden hebbien, in byzondere famenspraken, met menschen van verscheiden staat

(a) Zie Gedenkwairdig Verhaal van de Boheemische en Moravische Broders, uitgegeven door I. Le Long. II. Deel pag. 58.

en gezintheit, onder schyn van nederige zdighed, hun zaad te zaayen; maar zelf, zonder wetige ropinge en zendinge, zig hebben ingedrongen, om in verscheide huizen, en byzonder ook in die van onse Ledematen, openbare vergaderingen, en oeffeningen te houden, onder voorwendzel dat zy het eerwoudige *Euangelium* aan eenvoudigen predikten, vloeyende in zulke vergaderingen te fanen menschen van verschide gezinthenen, zonder onderscheit. Zulk enc nieuw en ongewone zaak, gelyk het gemenelyk geschiert, veel gerufts makende, de voor ons niet lange verborghen blijven. Daar was by ons, gelyk by vele opregte, wel ene stille hope, ons flauw Christendom, mogte door zulke menschen, die verfch dc woede en de dwalingen des Antichristendoms onvlugt, in hunnen eersten yver en liefde staan, ontfonkt en aangemoedigt worden, gelyk wel eer door andere vlugelingen, in onzen schoot opgenomen, geschiert is; maar deze hope was niet vry van bekommerringe, vermits de geruften van deze lieden lopende, aangaande hun bestaan en lere, verschillende waren, en volgens dezelve, de ooidelen en vooroordelen, gunstiger of wangunstiger. Met grond, konde als nog, weining of niets van ons in die zaak gedaan worden, vermits die lieden de gronden van hunne Lere verborghen, en enc openbare geloofs-belydenisse agter hielden, en ook geen genegehicit тоonden, om tot den schoot van onse Hervormde Kerke over te komen, gelyk ze zich by de Lutherse gemeente, zoo veel wy konden bemerken, ook niet voegden, nogte zig voor eenige andere gezintheit verklaarden.

De Kerken-Raad van deze Stad heeft met alle lankmoedigheit, hoewel een walkent oog van verre op deze lieden houdende, gewagt, of God, in zyne gunstige voorzienigheit, eenen weg belieft te openen, om regt agter de waarheit der zaak, en de gronden van hun gevoelen en handelwyze te kommen. En Gode zy dank, daar is een weg gepocht.

Sy-

Want, behalven dat op het laast gehoudene Christelyke

Synodus van Zuid-Holland, verscheide staalries, ivan gevaria-
lyke en ziel verdervende dwalingen, uit byzondere mond ges-
sprekken, met verscheide van deze lieden gehouden, ges-
trokken, en door geloofwaardige getuigen bevestigt, geop-
pert zyn, welke den Heren. Deputarch dier Christelyke Ver-
gaderinge, nader te onderzoeken, en daar mede naar bevind
van zaken te handelen, zyn aanbevolen (wenschende wy aan
hun Herw. des Heren licht, mywsheit, gerrouwigher en
voorzigtigheit, gelyk in deze alzoo oock in hunne andere ver-
rigingen): zoo zynder ook, van tyd tot tyd, verscheide
boekjes in onze handen gekomen, *van en voor* deze lieden ges-
chreven, welker egheit de *Hernuthers*, en die hen genegen
zyn, niet in twyffel trekken, zynde ten dele zelfs in onze
Nederduitsche sprake overgezet, ten dele als nog in de Hoog-
duitsche taal, in welke zy, hoewel veelzins bedekrelyk, en
niet zonder enige agerhoudinge, en bewimpeling, hunne
byzondere gevoelens war nader ontdekken; om niet te mel-
den van verscheide andere verdachte boekjes, die heimelyk en
onder de hand worden uitgedeelt.

Deze gedenk-stukken dan, onder ons oog gekomen zynde,
hebben wy ons, Amers-Consciencie-en Waarheitshalven, niet
langer kunnen nog mogen stilhouden, zoo wy niet als ona-
zame en trouloze opzicnders, wilden bevonden worden voor
God en menschen: Te meer na dat wy, door het latist gehou-
dene Christelyke Synodus van Noord-Holland, wel byzonder,
met alle de Eerw. Classen en Kerken-Raden, daar onder be-
horende, daar toe wierden opgewekt en vermaant, maar heb-
ben, door uit het midden van ons, daar toe byzonderlyk gelafte
Leden, de leer en handelwyze der *Hernuthers* uit hunne
Schriften, gevoegd by geloofwaardige, voorhanden zynde
berigten, op het nauwkeurigste, laten onderzoeken. Welke
Commissie, ter goedr trouwe hunne stukken en bewyzen
schriftelyk ingelevert, en op de tafel van de Vergaderinge ge-
legt hebbende; zoo is de Vergaderinge na eenen geruimen tyd,

tot bedaart en onzydig onderzock van die bewyzen, genomen
te hebben, ten vollen overtuigt geworden, dat diec *Hernuthers*
*in genen dele kunnen geoordeelt worden tot onze Kerke te be-
horen*, maar veel eer dat *zy vaff zyn aan gevoelens, die niet
overeenkomen met de leere van Christus en syne Apostelen, noge
met de gezonde waarden, niet tegenstaande zy eenen schijn van
zonderlinge Godzaligheit vertonen*, en dat onze dicerbare Ge-
meente, *in het openbaar*, en wel *schriftelyk* tegen dese lieden,
en hunne wrangevoelens, moest gewaarsichouwt worden, om
door schoon spreken niet verleid te worden.

Ter berekening van dit heilzame oognmerk, tot algemeen ge-
bruik en nut, hebben wy deze *Vaderlyke, ontdelkende en waar-
schouwende vermaninge*, niet zonder tcdere aandoeing van on-
ze harten, uit lieftc voort de dicerbare waarheid, die wy ten
genen prye kunnen, of mogen overgeven, uit innige zugt
vor uwe kostelyke zielien, die op onre zielen gebonden zyn,
en met innig medelyden met die gene te oeffenen, die van het
spoor der waarheit zyn afgeweken, niet tegenstaande zy an-
ders vele, op zig zels, prystelyke zaken verronen, aan u lic-
den willen schryven.

Wy voorzien dat deze onze behandeling, misschien aan
zommige, die met een gunstig vooroordeel voor deze lieden
zyn ingenomen, en die nog al iets goeds van hen verwachten,
vreemt zal voorkomen. De een zal denken, hoe deze lieden
zoo gevarelyk kunnen geoordeelt worden? daar zy den naam
dragen van een *oude Bokeem'sche Broeder-gemeen-
te*, waar voor zy ook van vele cenvoudige gehouden worden,
geyk zy zig veel mocyc geven, om daar voor door te gaan.
Wy schatten de *echte Oude Bokeem'sche Broederen* zeer hoog,
en houden ze voor flonkerstaren, die in het midden van de
Antichristische duisternisse, een zuiverder licht der Apostoli-
sche waarheit bewaart, en in eenen voorbeeldigen wandel uit-
genunt hebben, zig niet ontrekkende, die lere, met hun bloed
en wrede Marteldoden te bevestigen, onder welche Johannes

Hus, en Hieronymus van Praag, omtrent hondert jaar voor de Reformatie, blymoedig ten houtstapel opgeklommen, het lichaam aan de verflindende vlamme hebben opgofferet, om hunne zielen te behouden. Maar ach! ware her zoo, dat wy met ruimte van ons gemoet, deze *Hernbutters* voor echte *Bremische Broeders* konden houden, met open armen zouden by ons ontfangen, en *Broederlyk* van ons gedragen worden, zelf in het een en andere, het fondament niet rakkende, waarin ze van ons mochten verschillen. Dog tot onze smerte, kunnen wy, buiten den aangenomen naam van *Boheemsche Broderen*, buiten eenige Personen, die versch het Pausdom ontvlugt, tot hen zyn overgekomen, en buiten enige uitwendige schikkingen en ordeningen in die gemeente, die zy zelfs, ten bewyze van hunne wankelmoedige onfrondvaartigheit, dikmaal veranderen, (a) niets in en by hen vinden, dat sweenmt, of naar de Lere of naar de Pracht van *oprechte Boheemsche Broeders*, die met het begin van de Kerk-Hervorminge, hunne openbare Belydenisse, openhartig, en zonder ager-houdinge (geheel anders als deze lieden) hebben overgegeven. Een yder, dien het lucht, kan die *Belydenisse* (b) vergelyken, met het geen wy in het vervolg zullen zeggen, aangaande enige stellingen van de *Hernbutters*, en de ongegrondtheiten ydelheit, van dat voorgaven zal openbaar wordien.

Een ander zal mogelyk voorwenden, dat het de *Hernbutters* in den grond eens zyn met de *Lutherse*, nemende de *Augsburgsche Confesse* over, en dat zy derhalven als Broders van ons moeren gedragen worden. Was dit voorgeven op zo de gronden steunende, als het glimpig cenvoudige zielen wordien.

(a) Zie Gedenkw. Verhaal 2. Deel p. 15.

(b) Deze Belydenisse, overgegeven, aan Keyzer FERDINAND, en uitgegeven, in de Latynsche taal, in het jaer 1535, met een voorrede van Luther, is te vinden in het *Corpus & Syntagma Confessum Fidei*, Edit: Genevensis Anni 1654, pag. 161. seqq. Part. II.

word ingeboezemt, wy zouden ons niet onttrekken, in navolginge van onze Vaders, van onze zyde, hen de hand van Broederschap toe te reiken, gelyk wy, behoudens de ghelycde waarheit, volgens de Belydenisse van onze Kerke, doen aan alle die zuiver de *Augsburgsche Confesse* zyn toegaan, dewelke niet gen de minste bitterheit behandelt, maar in liefe en vrede van ons gedragen worden: zynde, die uit hen in het midden van ons verkeren, daar van getwigen. Maar zyn de *Hernbutters* tot die gemeente behorende, waaron verenigen zy zig niet met dezelve? waarom willenze liever een *afgezonderde Gemeente op baar zelve* blyven? Waarom worden niet van die Lutherse Gemeentens, die in onze Stad, die in ons Land, ja die in Duitschland en elders zyn, in hunnen schoot, als echte kinderen, op en aangenomen? Het welke niet geschiedende, (bchalen van een en ander Godgeleerd Genoedschap, uit weinige ledien bestaande, die daar over zelfs van andere Godgeleerde, uit dat zelve lighaam, berispt en wederlegt zyn) zoo moet ook dat voorgeven, als een ydel voorwendzel, verdwynen.

Het is waer, de *Hernbutters* schynen, in het een en ander Leerstuk, meest over te hellen tot de *Lutherse*, dog of zy zels daar in, waar in zy meest willen schynen het gevoelen der Lutherse te omhuzzen, zuiver zyn, laten wy gaerne aan het oordiel van die Broederen over. Of het gevoelen van de *Algemene Genade*, op deze wyze uitgedrukt: *Dat God de Liefde zynde, niet komme toe laten, dat het gevallen Menschdom elendig lyfye, dat Christus den vloek van de gebele wereld bebevegenomen, dat de tweede Adam alles wederom te regt brengt, wat de eerste bedorven heeft.* (a) Of die bevattinge van den Doop, waar in men feelt: *Dat niet alleen de kinderen in den Doop waartyk de genade der wedergeborte ontfangen, maar ook dat*

(a) Vergelyk met dit zeggen het geen gy leef Gedenkw. verhaal 2. Deel. p. 135. en 136.

*dat sy die DooR-GENADE WEDEROM MօERTEN
VERLIEZEN, wanner Jezus regt in het harte komet.*
Zal? Gelyk in het een en het ander, een voornam Lid der *Hernbutters*, (a) onder hen de Bischooplyke waardigheit bekleedende, zig heeft uitgeclarēt: Als mede of die stellinge van het *Heilig Aoustonmaal*: *Dat men te gelyk met het brood en wyn, het ware, wuzentlyke Lichaam en Bloed van Jezus in zyn Lichaam, Ziel en Geest ontfangen, en dat daarom de Communicatie een bemelische en Goddelike Maaltyd te houden sy*, DIE MEN IN DEN VOLKEINDINGSZAAL (dat is in den H. mcl) nauwlyks VOLKOMENDER VERMOEDE: (b) OF zulke en diergelyke Uitdrukkingen, zuiver het gevoelen der Lutherische Kerkie voorstellen? Kan van die Broderen beoordeelt worden.

Zulke stellingen, en wel byzonder, die van de *Algemeene Genade*, is het hen niet genoeg voor zig zelven te voeden, maar sy kunnen zig niet bedwingen, onze *geheilige Lere* van de niet *Algemeene, maar Byzondere Genade*, en van de *euwige Verkiezingen ten leven*, te lasteren als enc *GROUW ELYKE Leres*, diar sy niet afgryzinge van spreken, daar sy verklaren, *zo verre af te syn, als de Hemel van de Aarde is*, en daar sy zig in ewigheit niet mede kunnen verenigen: (c) ja zig berocmen, dat alle die tot hen overkomen, van de *Dwalinge van best Particularismus* (gelyk sy het noemen) geheel bevoigt syn. (d) Waar in dog straat hier door de Geest vanzagmoedigheit? en van die, zoo hoog by hen geroemde, kinderlyke eenvoudigheit?

Wat:

(a) In een mondsprek, gehouden met een waardig Liceraat, in een aantienlyke Standpaatre van ons Land, waar van het zakelyke in de Aëren van het Zuid-Hollandse Synodus staat aangekend.

(b) Zie Gedenkw. Verhaal, 2de Deel p. 149.

(c) Volgens 't geen ons geblickt is uit de Aëren van het Zuidholandsche Synodus derzes jaars.

(d) Zie Gedenkw. Verhaal, 2de Deel p. 205 & 207.

Wat blyken van verwagtinge leggen daar in, dat zy gewillig zouden syn, zig met onzre kerkie te verenigen? En hoe kan een reder gemoet, dat voor Gods woord heeft, dat hoogagringe heeft voor die heilige waarkheit, die een *fundamenteel artikel* is van onze Kerkie, daar onze Vaderen voor gescreden hebben, zig verenigen met zulke, die onze Lere voor een GROU-

WELLERE houden?

Dit is het niet alleen, maar tot welke wanorder, en gevarende mengeling van allerley gezintheden onder den anderem, niet zonder vermoeden van verderflike separatisfery, word de weg gebaant? Wanneer enc gewaande Broeder-Gemeente, die voorgeeft, *zoo weinig een gemeente op zigzelve te zyn, als ze zich voor enige gezimbit wil verklaren*, (a) moge zig in enige Sectarische paleen, (gelyk sy die noemt) wil laten dwingen, (b)

zig berocmt gene *Algemeene Geloofs-belydenisse te hebben*, en geen ander befaan te willen hebben, dan het zuiver Evangelisch befaan, van de eerste Apostolische Kerke, en daarom ook buiten enig Geloofs-opstel, zich blotslyk aan de EVANGELISCHE EN APPOSTOLISCHE Schriften behyd te houden, (c) En zo'er al enig opstel, dat naar enc Geloofs-belydenisse gelykt, wort medegedect en op de rekening van dat genootschap gestelt, al was het van een *Bisschop* zelt aan een *Gezalfte Hoofdovergeleevit* (d) het dient alleen om convoudigete blinddoeken, want de Gemeente zal staande houden, dat zulk een geschrift, harc eth-

B 3

(a) Zie de Voorreden voor de Verzameling van enige Brieven, gescreven van Leden der Hernhutse Gemeene, pag. 4.
N.B. Wy hebben ons bedient van den eersten druk, die zonder naam des Druckers is uitgekomen.

(b) Zie Gedenkw. Verhaal, 2de Deel, pag. 212.

(c) Zie de Voorreden voor de vooornoemde brieven, pag. 4 en 5.

(d) Gelyk het geschrift van den Heer Graaf van Zinzenedorff aan den Koning van Zweden overgeleverd, in het tweede Deel van het Gedachten. Verhaal pag. 129 enz. ingelaacht, met deren Titel, betreffende *de syn en synre Gemeente Gelief en Belydenisse*.

echte en regte Belydenisse niet zy, (a) nogte van haer daat voor gehouden en aangenomen worde. En hoe kan dan zulk een Broederschap anders aangemerkt worden, als een open Hof, zonder omkeininge en gunnen, en een huis, zonder deur of grendel, waar toe aan elk de vrye toegang vergunt wort, ten minsten open staat, al was hy ook *Setzlich*, of *Famijk of andersfants ontrent* zyne gevoelens en aart *gelrekelyk*, (b) vermits dog by hun liden dwalingen in het verfand geen zonden zyn. (c) En Ach! bevestigde het de ondervindinge, zoo hier, als byzonder te Yfselfstein, niet al te duidelyk, dat by hen, zonder op de zuiverheit der lere te letten, menschen van allerley gezintheeden, worden op en aangenomen; en dat byzonder vericheide Separatissen, die zig voorheen van de Kerkie hebben afgcheiden, by hen welkom zyn en toegelaten worden.

En hoe kan het anders zyn, daar men zig niet ontziet rondborstig te verklaaren: *Dat God in alle Seffen Jefus bennimende Zielen hebbe, dat de Afgoderij der Papisten ene uiterlyke Ceremonie zy, onderwel ewervel de ziele Jefus barrelyk kan beminnen, dat de Discipelen van Jefus, onder grote dwalingen evenwel Jefus hebben lief gehad, HOEWELZE DE GODHEIT VAN CHRISTUS NIET HEBBEN GELOOPT.* (d) Waar gaadt dat henen? Is het vreemt dat men zig dan, niet alleen, met Socianen kan verenigen, maar zelfs de *Cabbaliftiche Joden voor Broeders houden*, (e) en voorgeven dat men den *Joden den Heiland*

(a) Volgens de Voorreden van I. le Long voor het tweede Deel des Gedenkw. Verhaals.

(b) Zie Gedenkw. Verhaal, 2de Deel, pag. 3.

(c) Volgens het gesa wy aangeteekent gevonden hebben, in de voorneinde Acten van het Zuid-Hollandse Synodus.

(d) Dit zyn wederom de eigen woorden, waar van zig het voorneinde Lid der Hernhutters, by den zelven reeds gemeinden Eerwaarden Leraar bedient heeft.

(e) Volgens 't geen in de voornoemde Synodale Aften van Zuid-Holland aangecheckt is.

land kan prediken, zonder zynen naam te noemen, als het welk maar stoot (a) naar hun oordiel? Is dat die Gemeente, welke de Obriffenen wa datze door veel wijsheit, geleertheit en bespiegelingen, zoo letterlyk als *GESTE LYK*, in veel verweringe zyn geraakt, wederom tot de *cenvoudigheit zaai brengen?* (b) O! Wacht u voor zulke schadelijke en vorderelyke eenvoudighet, die de waarheit uyt mont en hart wegneemt, en den weg baant, om onnozele als de vloed te doen beweegt en omgevoert worden, door alle wind van Leringen. Wat blyffer over, dan dat alle *Vrygeeffen, Separatissen, bedorvene Mytiken, valseblyk genaarde Pictissen en Geestdryvers*, wannecze sligts van die liefde van den Heiland veel weten te spieken, en een uitwendige nedrigheit, en schyn van verluchtinge, in onthoudinge, vertonen, tot zulk een *Breederschap* zig begeven, daar zy een veilige schuilplaatzte kunnen vinden. Daar zullen ze althans niet uitgeflossen worden, daar het tot onze ziele smerte maar al te kaar blykt, dat vele van deze menschen zelf sterk vermoeden, zoo gene klare bewyzen geven, dat zy tot die *bedorvene Mytiken en gewaande Geestdryvers* overhellen.

Om nu niet eens te melden, dat verdagte boeken, van dien aard, meest onder de hand uitgestroot worden, ter plaatze daar deze Liedcn zich onthouden, beroopen wy ons thans, op dien hoogdravenden ophef, dien zy maken van hunne byzondere *Inspiratiën*, en *voorgewende ingevinge des Geestes*, onder een heerlyke en schriftuurlyke benaminge *VAN DE ZALVINGE* voorgestelt, om cenvoudige te misleiden. Deze zalinge is by hen een *innig dierken*, dat als *Goldelyk moet opgevolgt worden, treffende den zin van God*, (c) zoo dat wie die volgt niet dolenkam: (d) gevende te verstaan dat *ene zaak goed zy, schoon ze niet*

(a) Volgens de zo evengemelde Aften.

(b) Zie de Brieven pag. 87.

(c) Zie Byvoegzel IV. achter de Brieven pag. 190.

(d) Ibid. pag. 192.

precies berolen, en dat ze niet goed zy, schoon ze niet precies overboden is, gevende den uitflag in dingen waar toe men zoo ghegront of Schrift-spreuk zweet by te brengen (a). Het gaat verder, wanneer deze ingevinge by hen gehouden word, voor een kenner van ware en valsche lere, door middel van welke men de geesten beproeft, of ze uit God zyn en onder/obheit den Geest van den Anticbrieff (b). Dan moet immers Gods Woord geen onfeilbare keursteen meer zyn, maar deze Inspiratie boven dezelve den voorrang hebben. Geen wonder ook, want die zig van dezelf-sme (namelyk Inspiratie) trekken en hiden later, worden zelss een derendige Bybel, een levenslige verklaring der waarheit; die wester wil wat waarheit zy, behoeft op de zulke maar te zien (c), by hen dog gaat het niet aan dat men het harte aan het Woord binde (d), dat zoude misschien te Wittischen band zyn, vermits die ingevinge zelss by hen gcoordelt word bet gsmakkeblyf middel te zyn om andere menschen te beproeven, en komende boven de beproving uit den wandel, ja boven die uit HET woord Gods zerie, maar in het algemeen worden in het werk gesfeld (e).

O! dwaze hoogmoet, onder schyn van nedrigheit en cenvoudigheit, zig op den richterstiel Gods te willen zetten, en zig vermerel, door ene gewaande ingevinge des Geestes, aan tematigen, her geen God tot een kennerk van zyne alwetentheit heeft, namelijck het onderzoeken en beproven van barten en mieren.

Is het wonder dat zulke menschen, door die *inblazinge*, zig de gaven der *Prophetie* aannatigen, niet op zulk eenne wyze als het Propheteren, bestaande in het verklaren der schriften, nog een voorreg van Gods ware Kerke is, maar op zulk

(a) Ibid. pag. 189.

(b) Ibid. pag. 191.

(c) Ibid. pag. 192.

(d) Zie het Hoogduitsche Getraagsboek der Gemeente in Hernbuth, aldaar gedrukt in 't jaer 1735. het 268ste Lied vers 3. pag. 262.
(e) Zie byvoegzel III. achter de Brieven, pag. 187, 188.

een aard en wyze, gelijk de mannen Gods eerlyds gesproken hebben, waar van gezeugt word, dat gene Prophetic, van den wille eens menschen is voort gebragt; wordende zulke Propheeten by hen onder de byzondere Bedieningen in de Gemeente gereelt, zoo wel als het vermanen, oprukken, enz. (a) en Ach! waren der niet reeds sprekende bewyzen in ons Land, van die buitensporigheden, tot welke zulke harzenschimmen, aanleidinge gevallen.

Wat kont gy, zeer gewenschte Broeders en Zusfers, van zulke Menschen, die zoo hoogsprekken van *bijzondere ingeven-gen des Geestes*, verwagten? Zullen die, met de verschuldiging, de hooggartinge en erbied, van het Woord Gods spreken? en zoo sy het al met den monde beruigen, dat zy veel met het Woord Gods op hebben, stoot het de Praetijk niet om vcr? waer zal het den Weg niet toe banen? wanncer men niet alleen bedektryk, en met openhoudinge vancen uitvugr, durft schryven: *Dat het geschriven en gepredikt Woord Gods het middel zy ter Zaligheit, aller die het KON N E N hebben, onbedelen (b) niet tegenstaande men daar na, om onnoefele om den tuin te leiden, enige verzagtinge laat volgen: maar wanncer men zig duidelyk, (willende een bewys geven, dat, zonder dat aan allen het Woord Gods gepredikt worde, evenwel die buitensporige bevertinge van de *Allgemeene Genade*, boven gemeelt, stant konne grypen) verklaren durft, met te zeggen: Dat ieder Mensche van naturen Christus in zig hebbet en ook den Duivel (c). Dit zyn geen enkele zegs-woorden van een voor-naam Lid van dit Genootschap, geschept uit de modderpoelen*

van C

(a) Zie Gedenkw. Verhaal, 2de Deel pag. 71, 72.

(b) Zie Gedenkw. Verhaal, 2de Deel pag. 140.

(c) Dit heeft een voornaam Lid der Hernhuiwers met duidelyke woorden verkaart, aan dien voorheen gemelden Eerw. Leraar, volgens het geen in de Acht van het Zuid Holl. Synodus is aangetekeent.

van de bedorvenste onder de bedorvene Mytiken ; maar een ander voornaam *Voorvichter en Voorlander*, van deze Lieden, zal er zig duidelyker in geschrifte over verklaaren , zeggende : *Dat van het eerste Evangelium Gen. III. af aan , in de menschelyke natuer : EEN KRAGT en LEVENSЛИG T gelegt zy.*
Dat God in de Heidenen een Geloof in werke , zonder het uitwendig Woord , en wel zo , dat Hy in het Verborgene met hen handelt , na even die oracelingen , die nog gene weerstaande in den Doop , en met de Zingelingen , die niet meer staande daad des Geloofs hebben , handelt (a). Is het dan wonder dat deze lieden voorgeven , dat zy onder de naakt lopende Wilden , recht A B R A H A M I T E N gevonden hebben ? Want dog zonder witerlyke kennisse van Christus , kan , volgens hun wangevoelen , Jood en Heiden behouden worden (b).

Wanneer zulke gronden het gemoet hebben ingenomen , moet zekerlyk de kennisse der waarheit , en het onderzoek der Schriften , allen Gelovigen op het dierste aanbevolen , op zeer lagen prys staan , en min noodzakelyk , niet alleen , geoordeelt worden , maar zelfs nadelig en van *Iesus astrekende , en bindelyk in de Genade (c)* , alsoo zy bekennen : *dat het veel hooren en lezen ben dikwils meer nadelig als nuttig geweest zy , onder voorwendzel : dat ze alles watze kunnen wenschen , by Iesus zelue aantreffen (d)*. Daar moeten dan immers alle rivieren opgestopt zyn , daar moeten geen middelen meer nodig zyn , daar men het onmiddelyk ontfangt. En zoo baant men den weg , om over onnozele zielen , in diepe onkunde gezonken , te heerschen. Geen wonder dat dan by deze lieden zoo hogen prys gestelt worde op dat lydelyke , werkeloze fille wagien , dat zag-

10

(a) Zo schrijft M. Fr. Chr. Oettinger in zyne , in 't Hoogduitsch uitleggeven , verdediginge , van het Hernhuthsche Gezangboek pag. 17.
(b) Dit een en ander is aangerekent in de Aßens van het Zuyd-Holl. Synodus.

(c) Volgens het aantekende in de zelve Aßen.
(d) Zie het vooroende Gezangboek , het 144. Lied vs. 7. pag. 486.

re fille waggen in den Geest , het russen en aftalen van eigen doen en werken , op dat God zyn werk in hen hebbe (a) , zynde dit by hen het russen in vrede , niets te weten , niets te doen , (b) en te zyn gehy een kind , dat van zig zelfs niets weet (c) , ja een G A N T S C H E L Y K K E R E N T O T D E V E R N I E T L I G N I G E (d). Dat schijnt teder te zyn , en een veire grande trap van zelfs verlochning , en afhankelyk werken in te fluren. Dog niemand late zig midcliden door een schijn reden van wryheit , in nedrigheit , in eigenwilligen Godsdienst ; maar gedeneke aan het woord van den Prophetet : *Ziet zy hebben des Heren woord verworpen , wat wryheit zouden zy dan hebben ?* Want zoo hoog als zy het werk Gods in de gelovige schynnen te verheffen , zoo lang vernedcren ; ja vernichten zy , des menschen verpligtinge tot de middelen . Wat hoogachtinge dog hebben die voor de middelen ? diewelke overtuigende onontdekkende middelen onnoodig ordelen , dewyl het van zelvs volgt , als men tot Christus gebragt is ; (e) Ja houden voor omweg , witerlyke pligten , en betragtingen , voor *Wettsche overtuigingen , die doorgaans meer tot afschrikkinge , als uitlokkinge zyn (f)*. Die Kerkelyke bedieningen niet hoger schatten , dan siegeringe aan een huis , dat gebouwt word , staande , die geen verstandig mensch denken zal , dat ze zullen staan blijven , schoon ze ook nog zoo mooy , sterk en ordentlyk gemaakte waren , wanneer het huis vol bout is (g) , terwyl dog de gemeente , wanneer ze van het voogdyschap ontflagen wort , en van al wat van uitwendige dingen , infeelingen , gevontens , enz. uiterlyk bind , geheel vry word (h).

C 2
Bc.

(a) Zie Byvoegzel IV. achter de Brieven , pag. 193.
(b) Zie Gezangboek het 216. Lied vs. 1. pag. 207.
(c) Ibid. het 221. Lied vs. 7. pag. 210.
(d) Ibid. het 412. Lied vs. 3. pag. 374.
(e) Dit is wederom uit de Aße van het Zuid-Holl. Synodus overgenomen.
(f) Zie Voorred. voor de Brieven , pag. 7.
(g) Zie Gedenkwy. verhaal tweede Deel , pag. 78.
(h) Zie Byvoegzel II. achter de Brieven , pag. 175.

Bestaat her dus, naer hunsne bevattinge, met her gehelc lighaam der Gemeente? is het dan vreemd, dat by hen lieden, nopens de byzondere leden, de *Volmaaktheid der heiligen in dit leven*, (daar de gelovige van al wat waarlyk zonde gemaant word, ontflagen zyn, als zulke die gene wille tot zondigen kunnen hebben; boewel ze enige feilen hebben, zynde dog de *gant che zonde met Jezus dood verdoemt geworden*)^(a), ten top verheven worde, hoewel onder verſcheide bewimpelingen. Waartoe dienen anders zo veel, van de *bedorvene Myſtike* ontleende, en in Schriftuuryke woorden ingezwagelde spreekwyzen? in hunsne schriften dikmaal voorkomende, van *de smeltings kragt* (*b*), van *de houteringe*, *waar door alles gekheel en al word affermolten, tot dat men den Hieland een gantsche man worde, en zig in alles van hem konne laten gebruiken* (*c*). Zal een gelovige, die geleert heeft naar Gods will te bidden, en die zyne begerten niet vorder uitstrekkt, dan waer toe hem de beloftenissen Gods gront van hope geven, zingende kunnen bidden? *Om 200 in Jefus Dopp in gedoopt te worden, op dat de zondige gefalte zig geheel en al verlieze, tot dat er niets onrens meer aan hem te vinden zy* (*d*). *Ja om 200 volkommen in Jefus beeld ingewonden te worden, dat de eigene aerd, daar by niet meer bequamelyk te onder kemmen zy* (*e*). Hoc, zal een icndrig gelovige roemen? *Dat het harte op azerde reeds in Hemels kragten staat.* (*f*) En uitberfchen in die grootſche taal? *Vaar benen, wat bent rond en tyd, ik ben reeds in de eeuwigbeit, wyl ik in Jefus leve* (*g*). *Mjn Hemel is al rede tier*

(a) Volgens de meer gennelde Aeten van het Zuid-Holl. Synode

(b) Zie de Briefen, pag. 110.

(c) Ibid. pag. 15, 17.

(d) Zie Gezangboek, het 166, Lied vs. 1. pag. 157. Vergelyk het 306.

Lied vs. 7. pag. 343.

(e) Ibid. het 849. Lied vs. 2. pag. 766.

(f) Ibid. het 385. Lied vs. 1. pag. 351.

(g) Ibid. het 551. Lied vs. 11. pag. 490.

bier (*a*), en wat dies meer is. Om nu niet op te halen, alle die vreende, harde en onſchriſtouryke uitdrukkingen, welke in hunsne ſchriften elken bladzyde beſlaan, en duidelyk in het oog lopen: want gelyk men weinig Schriftuur by hen vind, zo ontnoot men over al, het gen vreemt en onſchriſtmatig is.

Ene zaak is'er nog, zeer dierbare Gemeente, die wy niet ontangeroert kunnen voor by graan, zynde een ſtuk dat reeds een *Schibboleth van de gevaaſtlyke Myſtike*, en *Separatiftiche Geefdryvers*, geworden is, het grouwelyk leerſtuk *[van de Herſtellinge aller dingen]*; oftē het *zalig worden der Verdooden en Duivelenv*. Ach! wat wenſchten wy, dat wy gien voetſlappen by de *Hermuthers* vonden, die ons met reden deden vrezen, dat die ziel verwoeſtende lere, by sommagine van hen wiert onhelft, of ten minsten heimelyk begunftigt. Wy bermerken zeer, wel dat hier liſt gebruikt worde, om zig duifterlyk en ingewikkelt uit te drukken. Dog een verſtaendig moet, vergelykende het ene met het andere, zald den adder, onder het gras ſchuilende, wel haft ontdekken. Wie ziet niet, dat tot zulk een leerſtuk de weg gebaan worde, wanneer gelyk voorheen gemelt is, van de *Allgemeene Graade* getrūgt word: *Dat de tweede Adam alles wederom te regt brengt, dat de erſte bedorven heeft*: wanneer elk mensche gezeugt word, *van naturen Crieffus en een Duivel in zig te hebben*; wanneer men durft vaft stellen: *Dat geen van de eerwighaden*, (waar van in de ſchriften gewaagt word) *eindeloos of onophoudeleyzy* (*b*). Ondertuffichen wanneer men tot de zaak komt, zockt men ſchuilhocken, om zig te verbergen, nemende met de ene hand, wat men met de andere geeft. Men laat cert, om een-

(a) Ibid. het 690. Lied vs. 3. pag. 607. Vergel. het 520. Lied vs. 1. pag. 464.

(b) Gelyk de voor heen aangehaalde Oetingen, in zyne Hoogdaftiche verdediging van het Hernhuthſche Gezangboek, pag. 22. verklaart.

eenvoudige te blinddoeken, voor af gaan: *Dat het ewig Leven, en de eeuwige Verdelenisse, een grondwaarheit zy.* Maar daar na voegt men daar by: *Dat het gevoelen, van de verloffinge der Verduende en Duivelen, niet ONREDELYK of onverantworig zy, nogte frysende tegen de NEIGINGE VAN EEN GODVRUGTIG HARTE, boewel het geenzins uit de Schrift te beweren zy.* Dog aannitrons poogt men het wederom te verzagten, met deze lustige en ingewikkelde woorden: *Als'er niet van Lufus ingenii (Vernuft spelingen) en van Pia vota (Godvrugtige wenschingen) gesproken word, maar om rekenchap te meer gehael moet ontrekken, nademaal alle klare en duidelike uitdrukkingen de zelve niet toeßemmen, ook die spreekwyzen, welke duifser en vol verborghentbuden zyn, tot one Godgeerde grondfellinge niet genoegzaam zyn (a).* Wat dunkt u, Geliefde, zyn dat geen arglistige omleidingen, veel verschillende, van de kinderlyke envoudigheit, en daar toe strekkende, om liftelyk onkundige tot dwalinge te brengen.

Dog om niet alles te ontvouwen, wat in dezen korten omtrek van woorden opmerkinge verdient, vragen wy alleen aan een reder en verstandig gemoet: of enc *grouwel here*, die niet alleen *niet uit de Heilige Schrift kan bemeert worden*, maar die veel eerdaar tegen, gelyk tegen verscheide fondamentele Waarheden, regelregt fryt, den naam van *eene vernuftige vindinge*, die niet *onredelyk is*, verdiene? Daar dezelve, her Woord *hykße dwaensheit, ja Godloosheit zelve te zyn*, God in zyn heilicheit en regreerdigheit, als mede in de onveranderlykheit van het Woornmen der Genade, dat naar de Verkieszinge is, ten hoogsten beleidgende. Hoc kan *een Godvrugtig gemoet*, dat zig niet met wind en herfenschimmen wil voeden, maar Gods hoogheit op het harre heeft, en voor zyn Woord heeft,

(a) Zie Gedenkw. Verhaal. 2de Deel pag. 157.

van zig verkrygen te geloven, dat zulk een *Hersfelling aller dingen*, niet fryde tegen de neiginge van een *Godvrugtig harte*? Kan cine *neiginge des harten*, die tegen Gods Woord fryt, die voor de Eere Gods nadelig is, die de fondamenten der noodzake lyke voldoeninge van Jesus aan de Goddelyke gerechtigheit, voor en in de plaatzc van de gene, die in Hem geloven en Hem gehoorzaam zyn, onafschiedelyk vereinigt? met de kragtdadi ginge te zijn, om voort te komen uit een harte, dat niet de vrelinge te zijn, om voort te komen uit een harte, dat niet *nieft ze Gods vervuelt is?* Hoe! die *God wreft*, greeft die ook niet *het gebod en het Woord Gods*? Ja wanneer gy bedaardelyk overweegt, dat zulk een Godvrugtig harte, volgens de grondstellinge van deze lieden, niet kan begrepen worden, zonder die voorheen genoemde *Zalvinge te zyn*; moet dan niet zulk een *Godvrugtige neiginge des harten* of overcenkomstig met die *zalvinge zyn*, of niet? Zoo niet, dan verdientze den naam van een *Godvrugtige neiginge niet*, zoozeal met die *Zalvinge overeenstemt*, wel, dan moet die neiginge des harren een onfeilbaar bewys strekken van de zekerheit dier zaak, daar zig die neiginge naar uitstrekkt, al kan het uit de *schrift niet berevert worden*, en al weet men daar toe geen *schrift-spreuk by te brengen*. Want de *Zalvinge*, die zulken *Godvrugtige, neiginge* verzelt en bestuurt, is immers by hen, gelyk wy zagen, *een innig dittieren, dat als Goddelyk moet opgevolgt worden, trefsende den zin Gods*, alsoo die *Zalvinge dien niet laat dolen, die zig van de zelve leiden laat*.

Wie weer niet, uit welke God onteerde en zielverwoestende grondbeginzelen dit wangevoelen, van het *zalig wortelen der Verdovenden en Duivelen*, wortafgeleit? namlyk de *Uitvloeying van het scheppel uit het wezen Gods*, die daar op geboude *Vergoddinge* van het scheppel, en het *wederkeren van alles tot zyn opper-en grond voorprong*, waar uit het gevloet is, synde dit het *ingaan in God*. Hoc wenlichten wy dat wy geen bly-

blyken in de schriften van deze lieden ontdekken ; en byzonder in dat boek , dat by hen als de plaatse van een *r'samenfelszij der Heilige Godgeleerheit*, wil vervangen , namelyk het Hoogduitsche , naer hun voorgeven , van verdagre Liederen gezuiden . **Gezang-boek der Hervinfiche Gemeente.** (a) Ons harte is beroert , dat wy daar in zulke gedroegelyke stellingen , die *God tot enen niet God* , en het *schepzel tot God maken* , zoone duidelyk antreffen , ten minsten ingewikkeldc uindrukkingen vinden , die daar henen sterk hellende zyn. Waar heeft ooit een Godvrugrig harte , dat regmatige bevattingen van het zuiver Geestelyk wezen Gods heeft , volgens de Schrift ? Ja God zelfs doen zeggen ? *Dat zyn wezen , dat gec oog aan-schout , zig een Lichaam hebbe gebout ?* (b) Welke tedere ziche heeft ooyt in diervogen van Jefus gesproken en gezongen ? *Dat zig alles uit hem moere grondieren , dat alles hem moet wederinden , in hem worden en verdwynen die de veder-BRENGER* (namelyk aller dingen) *is.* *Dat zig alles in hem moet r'samen ratten , en in hem zig t'zamen weien , als het AL-GEMENE GEBOUW.* *Dat by zig VERMEERDERE naer zy : wegvallen , en eventuel niet verandert wordre in dat alles , en dat , hoe veel zaeken mit hem VLOEYEN , by vogthans dezelve blycken*

Dat by door ALLERLEY GESTALTEN DOORDRINKE :
Ja dat dit ALL' geen paleen kenne , of het schoon door het gehele Godzalig harte , heeft ooyr van den oorprong der ziele durven denken en zeggen ? Dat de ziele oorprongen zy uit een Godzalig GLOEY , en dat zy van God GETEELT zy ? (d) Waar hoorde men icmand , die spreekt als de woorden Gods , gewa-

wagen ? *vun zig in God om God verliezen , (a) en , van zig in zig selfs verliezen , om zig in God in te voeren.* (b) Welk nedering en voor Gods hoogheit bevend gemoet , zal zeggen ? *Dat Godene ziele tot de God DELYKE WAARDIGHEIT bebbe opgevoert* (c) , *zo0 dat , het geen God geniet , die ziele ook geniet , en het geen God bezit , haer in God gegeven worde.* (d) Daar men zig dus uitlaat , zal men zig voor verstandige Godzalige niet kunnen verborgen , wat men verftaa , door het wederkeren der ziele tot haren oorsprong ; (e) en door het *leggen van de Goddelijke natuur in de ziele* , (f) al zockt men zig met Schriftuurlyke sprekwyzen te dekken.

Wy ichricken om meer staaltjes , van zulke buitensporigheden , aan te halen , die de grondflag zyn , waar op het gebouw van dc *Herfellinge aller dingen* gebouwt is , en laten nu elk redter Godzalige oordeelen , of zulks vallen konne in de *neringe van een Godvrugrig harte ?*

Wy zouden verder konnen gaan om aan tc tonen , hoe dat ene diepe onkunde in Goddelyke waardeden , bemantelt met den naam van *Evangelijche eenvoudigheit* , deze Lieden , in verschide andere gewigtige Leerstukken , van het regte spoor heeft doen afdwalen , by voorbeeld , *Dat Jefus de Midde-laar Gods ende der menschen zoudc greefeest zyn , al was de mensche mocht gevallen:* (g) *Dat Jezus zijn vleesch mede uit den Hemel gebragt bebbe:* (h) *Dat Jefus nog Ligbameylk in de Gelovige geboren*

D

(a) Ibid: het 195 Lied , vers 1. pag. 186.
(b) Ibid: het 221 Lied , vers 5. pag. 210. Vergelyk , het 546 Lied , vers 4. pag. 488.

(c) Ibid: het 503 Lied , vers 1. pag. 451.
(d) Ibid: het 807 Lied , vers 6. 7. pag. 728.
(e) Ibid: het 721 Lied , vers 7. pag. 165.
(f) Ibid: het 240 Lied , vers 16. pag. 233. en het 376 Lied , vers 7. pag. 343.

(g) Ibid: het 71 Lied , vers 19, 20. pag. 72.
(h) Ibid: het 909 Lied , vers 8. pag. 826.

ren worde, en in hen de menschelyke natuur aanneme: (a) en wat dijs meer is: Dog wy laten het, om niet te langwyg te zyn, by het aangehalde beruften. Ook is het ons oogmerk niet om deze Lieden in hune dwalingen te wederleggen, het welk, mischien, vrugeloos werk zoude zyn. (zoo de Here niet wonderdadiig medewerkte, also Hem dog niets te wonderlyk is,) want wy weten, dat het als een grontwet van dit Genoodschap is, dat *zy zig*, aangaande de *Algemene Antikulen*, die by hen, herzy heimelyk, het zy openbaar, vast geftelt zyn, onderling op het zekerste, vertrouwelykste, en als voor God verbinden, ook *zig door geen spreken, schrijven, of iets anders, van icmada van de tegenpartye, daar van laten afsrikken.* (b) Maar wy tragen alleen tot onderrigtinge van U, onze dierbare en aan ons roebetrouwde Gemeente, te ontdekken, op welche gevarelyke, den redelyken Godsdienst ondermynde, en Conscientie-verwoestende Gronden, het gebouw van deze, zoogenaaerde, *nieuwe Braeder-Gemeente* gegrontereft zy, en wat voort, van menschen onder hen zig bevinden, en in het midden van hen schuilen. Want zulke gronden aan Waarheit en Godsvrucht lievende gemocderen, te ontdekken, is zoo veel, als eenvoudige zielien.

Ziet, zeer gewenschte Broders en Zusters in den Here, *zulke dwalingen* zyn het, die wy ontdekt hebben, dat by de *Hernhutters* schullen, die ons Amris- en Conscientie-wegen verpligen, om U lieden, Vaderlyk en Broederlyk te waarschouwen tegen deze wangevoelens en regendie Lieden, onderwelke dezelve gekoesterd worden, en die *ze* onder enen glijpigen schyn, heimelyk zaayen; en om U hartelyk met alle-

(a) Zie het 245 Lied vs. 11. pag. 238. en het 372 Lied, vers 4. pag. 341. Vergelyk daarmede Gedenk. Verhaal. 2de Deel, pag. 137, 138.
(b) Zie Gedenk. Verhaal. 2de Deel, pag. 19.

roegengenheit, te vermanen, om alle nauwe en gemeenza-me verkeringe met hen af te snyden, op dat gy niet met hune dwalingen besmit, en door lustige omleidingen afgetrokken word van de eenvoudigheit, die in Christus Jefus is: Voornaemelyk, dat gy uwe huizen niet wilt lenen aan de zodanige, om daar in, heimelyk of openbaar, te leren, die het *voorheit der gezonde waorden* niet houden, noge de zuivere Lere inc-debrengen, al verroonden zy nog zoo veel schyn van Godza-ligheit, al hadde zy de gedaaante van *Engelen des Lichts*, U-remmerende de Apostolische waarschouwing: *All ware het oock, dat een Engel uit den Himmel, u een ander Evangelium verkondig-de, buiten het gene wy u verkondigt hebben, en gy ontfangen hebt,* die *zy vervloekt.*

Wy verwagten van niemand uwer zulk een lichteloos oordeel, als of wy voor hadden met deze Vaderlyke waarichouwing, tedere en oprechte Godzialigheit te kwerten, of verdagt te maken. O neen! wy schatten dezelve zeer hoog, gelykyk ook kostelyk en dierbaar in Gods ogen is; maar zal ze by ons gelden, zy moet op Waarheid steunen, en de roets aan het onfeilbaar woord Gods kunnen uitstaan; want by ons, gelyk by het gehelyc geslagte van Gods volk, zal alryt geliden dit woord: *Tot de Wet en tot het Getuigenisse, zoo ze niet en spreken naar dezen Woerde, bet zal zyn dat ze geen dageraat zullen hebben.*

Denkt ook niet, dat Wy enigen toelag hebben, om deze *Hernhutse* Lieden te *vervolgen*, of daar toe aanleidinge te geven. Dat zy verre van ons; dat is het bestaan, en bedryf van onze, naer Gods woord, Hervormde Kerke in ghen de-le. *Wy oordelen niet die buiten zyn, die zal God oordelen.* Wy wenches en bidden veel eer, dat God de ogen der gne, die geblinddocht worden, wil openen en hen van hune dwalinge te regt brengen, om te wandelen in het licht der zuvere Evangelie waardheden. Ja willenze, hune dwalingen verlatende, en het eenige *Fondament der Apstellen en Propheten*, waar

waar van Jēsus Christus de uiterste boekſtein is, aannemende tot Ons overkomen, Wy verzekeren hen, zy zullen met een volvaardige torgenegeantheit, en redere liefde, met opene armen van ons ontfangen, en in den schoot onzer Gemeente gekoester, en met de *reuehelyke onvervalſche melk* gevood worden, als inborelingen, die in Zion geboren zyn.

Zyn der onder hen ware Godvrugtige, en opregte Israelliten, in welke geen bedrog is, gelyk wy gaern, na den aard der liefde, willen geloven, dat'er onder hen zyn, die de diepiens der verleidinge niet kennen, die nodigen, die bidden en smeeken Wy, met innerlyke beweginge van ons harte, om de hoog-
agringe, dieze voor God hebben, om de liefde die ze voor de Heilige Waarheit moeten hebben, en om de ware Gemeenſchap der Heiligen, dat zy zulk eue dwalende Vergaderinge, die ene mengeling van allerley Gezintheden onder den anderen, met der zelver dwalende gevoelens is, hoe eer hoe liever willen verlaten, en zig begeven tot de gemeenſchap van zulkene Kerke, waar in de Waarheit zuiver geleert, en op de oeffeninge van ware Godzaaligheit aangedrongen, en de Bond-Zegelen, naар den Woerde Gods; bedient worden.

Het is verre van ons, dat wy zouden beogen, om iemand in zyn persoon te beledigen, of verdagt te maken: Wy stel-
len niet vast, dat alle de byzondere ledien, van het *Hernbuthi- sche Genootſchap*, aan alle de voorheen genoemde dwalingen, teffens schuldig zyn (dat kan niet zyn, in een genaamde Kerk-
gemeenſchap, waar in gene *Algemeene Geloofs-helydenſe voor- handen is*, waar in *gene banden en Formulieren van Eenzigheid*, de grondſlag van eensgezindheit, en om hetzelve te gevoelen, zyn, maar daar men, onder een schynſchoon voorwentzel van niet te willen reden wiften over geschillen, aan elk vryheit laat te gevoelen, in het stuk der Lere, wat hem behaagt.) Maar wy zeggen, met veel ruimte van ons gemoet, dat de voorheen genoemde *kwaliende wangenoclen*, onder en in het midden van hen zyn, en dat ons dc mondgesprekken, die verscheide waerheit en Gods-

Godsvrugt-lievende, met sommige van hunne voornaamste Le-
den gehouden hebben, dog alderneest hunne uitgegevene
Schriften, waar uit deze staaltjes, ter goeder trouwe, ge-
trokken zyn, daar van ten vollen overtuigen. Is onder-
tusschen een en ander Lid van dit *Nieuwe Genoedſchap* gerecht
om zig te zuiveren, en onbewimpelde blyken van zync
regzinngheit, zonder achterhoudinge, te geven, wy zul-
len hem, zoo veel zyn persoon betrefft, mer alle bereitwil-
ligheit en toegengenheit, vry spreken, en dc hand van
broederschap geven.

Maar wat U aangaat, haretlyk beminde Broeders en Zusters,
Leden onzer zeer gewenſche Gemeente, en onder dezelve by-
zonder Gy, die innige en tedere Godzaaligheit bemint en
betracht, en alderbyzonderst Gy, die door den Schyn van
nederige etrouwaidheit, en door het gemoet inncment sprekken,
met honigzoete woorden, van de *liefde van den Dierbaren Hei- land, en van zelfs verlocheringe*, enz. bekroort en uitgclokt zy,
tot ene gemcenzaame verkeringe met deze Lieden, ja gebragt
zyt in hunne *banden, staande met hen in de Liefde*, op dat wy
ons van hunne eigene manier van spreken bedienen. U smeken
wy, dat gy, eer gy verder gaat in de gemeenſchaps-oeffeninge
met hen, alvoren wilt stil staan, ja u zelven te rug roepen, om
cerft, niet alleen, te gaan ronds om deze genaamde *Gemeente*,
en te beschouwen, niet zoo zeer het geen uitwendig blinkt,
en een schoon gelaat vertoont, maar om te graven na de *fonda-
menten*, waar op dit gebouw gegroned is, en zoo gy als dan
daar niet vint het *fondament der Apſtelen en Propheten*, waar
van *Jēsus Christus de uiterſte boekſtein is*, maar een *ander fon-
dament*, dat niet overeenkomt met de Lere van Jēsus en zync
Apostelen (gelyk nu gebleken is) denkt dan ook niet dat dat
huis zal kunnen staandebliven. Ziet dan dog wel toe, waaran
gy u overgeeft!

Hebt gy *Christoffelyke inschikkelykheit en Broederlyke verdrag-
zaamkeit* lich? Ziet toe dat het niet zy ten koste van de dicer-
bare

bare Waarheit, die gy moet kopen, maar ten genen pruze verko-
pen. Maar toont dat gy gelert hebt, in de eerste plaatze de
*Waarheit, en daar na de Vrede lief te hebben, om de Waarheit
te betragten in liefde, op dat gy affins mocht orwassen in Hem,*
die het Hoft is.

Hebt gy het gezet op enen nauw gezeten Griffelhylken wan-
del, waar in zelfs verlocheninge doofstralt, en zoekt gy,
door de verkeringe met de zodanige, die zig daar in offenen,
geftigren opgewekte worden? Zockt het dog niet by dezulke,
van wier regzinnigher in de lere gy niet verzekert zyt, nogte
kont zyn, en waar van wy U thans het tegendeel in deze lieden
hebben aangetoont: Maar zoekt nauwe verkeringe, en barelyke
gemeenschap te oeffenen, met beproefde Godzalige, die, Go-
de zy dank, in het midden van onze Kerke en van deze onse
Gemeente, nog geenisnts ontbreken, hoewel ze, gelyk overal,
weninge in den lande zyn, en daarom, gelyk flonkerende ede-
le geltecentens, op te hoger prys te stellien zyn.

Is het U te doen om door vermaninge en opwakinge onder-
wezen en gestigt te worden? Ey lieve! zoekt het dog niet
in die Vergaderingen, waar in vreemde zig aanmarigen te leren,
die geen wettinge roepinge en zendinge, ten minsten onder en
tot ons, hebben, en die zelve nodig hadden, om onderscheiden-
lyk onderwezen te worden in het woord der geregrigkeit, en
die als vreemde herders ja huurlingen, uzouden uitleden in ene on-
gezonde weidc. *Gaat veel eer uit op de voetstappen der scha-
pen, om te weiden by de woningen der Herderen.* Houdt u naa by
den openbaren Euangeliie dienß, daar het Woord der Waarheit,
de Heere zy geprezen, nog regt gefinden, en den huisgeno-
ten gezond voedzel toegedient word, en de Lere der *Waarheit*,
die naar de Godzaligheit is, in betroning van Geest en kragt,
op de gemoeideren der menschen aangedrongen word, waar
op God ook menigmaal het zegel zynner goedkeuringe drukt,
zoo dar daar door nog zielien tot den levendigen God bekert
worden, zynde derhalven die dienß in genen deele voor een
blo-

blote letter dienß te sonden (gelyk zy, die maar veranderinge
staan, envoudigen willen doen geloven), maar als nog bly-
ken gevende, ene *Bedieninge des Geestes ic zyn*, die niet verau-
dert is in ene dorre Wochyne en Wilderniss. Laat ons dan
dog onze, op den Woerde Gods gebouwde, onderlinge by-
eenkomffe niet valaten, gelyk zommige de gewoonte hebben,
die van de waarheit zyn afgedwaalt, en anderen van het spoor
der Goddelijke intellingen pogen af te trekken.

Kan der zoo veel bederf schuilen onder schynschone en ho-
nig zoete woorden? Laat het u daar toe dienen, om niet meer
ernst en Yver de waarheit uit den Woerde Gods te ondezie-
ken, op dat gy niet als kinderen zyt, die als de vloed beweegt an
om gevoert word door alle wind van leringe, maar op dat gy stand-
vafig, onbervegeghyk en altyd overvloedig mocht zyn in het werk
des Heren. *Houdt dat gy hebt, op dat niemand uw kroen neme.*

Neemt deze Vaderlyke en Broederlyke Vermaninge en
Waarschouwinge in liefde, en niet alle toegengenentheit aan, gelyke,
uit Liefde en een opregte zucht voor uw ziels wel-
stant, U word toegedient, van de gene, die van God over U
gesftelt zyn, om te spaken over uwre zielen, waar van ze ookeens
rekenschap zullen geven.

God bewaare ons by de Heilige Waarheit, die in Christus
Jesús is, en doc de dwalingen als Kaf verstuiven: Hy
late de Broederlyke Liefde, en den band des Vredcs, en
der eensgezintheit niet gescheurt worden. De Heere doe
wel by Sion en bouwe de Muren van Jeruzalem op, en
stelle zyne Kerke, gelyk over al, zoo ook in ons ge-
gent Vaderland, en in deze onse Volkryke Stad, tot enen
Lof op aarde.

*De God des Vredes, die den groten Herder der Scha-
pen, door het bloed des ewigen Testaments, uit den doden
beeft weder gebracht, namelyk onzen Here Jēsus Christus,
die volmaekt U, in alle goede werken, op dat gy zynnes
wil.*

(32)

wille moet doen, werkende in u, het geen voor hem willebaag-
lyk is, door Jezus Christus, den welken zy de Heerlykheit in alle
Eeuwigheir, A.M.E.N.

Aldus gedaan in onze Kencklyke Vergaderinge, op den 30.
Oktobre deszes jaars 1738.

'T welk wy ondgeschrevene getuigen.

CORNELIUS VAN DEN BOGAERDE,
p. t. Praes.

JOANNES ESSGERS,
p. t. Scriba.